

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МІКРОБІОЛОГІЇ І ВІРУСОЛОГІЇ ім. Д.К. ЗАБОЛОТНОГО**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Директор Інституту мікробіології і
вірусології ім. Д.К. Заболотного
НАН України,
академік НАН України**



В.С. Підгорський

КОДЕКС

**академічної доброчесності та етики академічних
взаємовідносин в Інституті мікробіології і вірусології
ім. Д.К. Заболотного НАН України**

Ухвалено:

Рішення вченої ради ІМВ НАНУ
Протокол № 6 від 02.09.2020

Київ-2020

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Кодекс академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин (далі - Кодекс) в Інституті мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України (далі – ІМВ НАН України) визначає основні засади академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності ІМВ НАН України як невід’ємної складової системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності ІМВ НАН України, при вирішенні питань кадрового забезпечення, підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації тощо.

1.2. Кодекс розроблено відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Постанов та Розпоряджень НАН України, чинних наказів Міністерства освіти і науки України, іншої загальнодержавної нормативної бази. Кодекс регулює застосування та дотримання правил наукової етики при провадженні наукової та освітньої діяльності, а також визначає порядок перевірки наукових публікацій, дисертаційних робіт, а також навчально-методичних робіт і матеріалів, що надходять від співробітників ІМВ НАН України щодо дотримання принципів академічної доброчесності.

1.3. Метою Кодексу ІМВ НАН України є:

- формування академічних цінностей та високої академічної культури учасників наукового та освітнянського процесу в Інституті;
- забезпечення якості наукової та освітнянської діяльності в ІМВ НАН України;
- забезпечення високого рівня наукових, професійних, загальних компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії в ІМВ НАН України;
- утвердження в учасників освітнього процесу моральних та духовних цінностей, соціальної відповідальності;
- збереження, розвиток і популяризація наукових цінностей та традицій, підвищення позитивного іміджу та ділової репутації ІМВ НАН України;

1.4. Адміністрація ІМВ НАН України зобов'язується вживати заходів щодо дотримання принципів академічної доброчесності, зокрема запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових та науково-методичних матеріалах наукових, науково-педагогічних працівників, студентів, які виконують кваліфікаційні роботи в ІМВ НАН України, а також аспірантів та здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ КОДЕКСУ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

2.1. Автор-фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

2.2. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової, творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання або наукових, творчих досягнень.

2.3. Дотримання академічної доброчесності науковими та науково-педагогічними працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм авторського права;

- надання достовірної інформації про застосовані методи і отримані результати власних досліджень, а також джерела використаної інформації і власну наукову та (або) науково-педагогічну діяльність.

2.4. Дотримання академічної доброчесності студентами, аспірантами та здобувачами ступеня доктора філософії та доктора наук передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- адекватні посилання на джерела використаної інформації (ідеї, розробки, твердження, відомості);

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, науково-педагогічної) діяльності, використані методи досліджень і джерела інформації.

2.5. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження без зазначення авторства;

- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються у наукових дослідженнях/освітньому процесі;

- **фальсифікація** – зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень/освітнього процесу;

- **списування** - виконання контрольних та екзаменаційних письмових робіт з оцінювання результатів навчання із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання викладачем; використання під час контрольних робіт заборонених технічних засобів (телефони, планшети тощо);

- **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної наукової/науково-педагогічної/освітньої діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування; отримання виконаних на замовлення академічних текстів у інших осіб та подання їх як результат власної навчальної або наукової діяльності;

- **хабарництво** – надання чи отримання учасником освітнього процесу коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ з метою отримання переваги в освітньому процесі;

- **необ'єктивне** оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання студентів, аспірантів, здобувачів ступеня доктора філософії науковими/науково-педагогічними працівниками.

2.6. Засади академічної доброчесності в ІМВ НАН України.

Наукові, науково-педагогічні працівники ІМВ НАН України, а також здобувачі ступенів вищої освіти в ІМВ НАН України зобов'язані:

- діяти чесно, дотримуватись у своїй діяльності законодавства України та стимулювати до цього інших;

- сумлінно дотримуватись посадових інструкцій та покладених обов'язків та зобов'язань; постійно підвищувати свій науковий та освітньо-науковий рівень і кваліфікацію;

- підтримувати середовище, що сприяє вільному обміну інформацією та продукуванню нових ідей та інновацій;

-вільний доступ до інформації, що стосується всіх сфер освітньої, наукової, науково-педагогічної, господарської та фінансової діяльності, окрім тієї, доступ до якої обмежено законодавством, на офіційній веб-сторінці ІМВ НАН України;

-уникнення зловживань посадовим становищем.

III. НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЕТИКИ

3.1. Всі співробітники та здобувачі ступенів вищої освіти в ІМВ НАН України повинні:

- дотримуватися вимог Конституції та законів України, Статуту ІМВ НАН України, Кодексу академічної доброчесності;

- зберігати та популяризувати наукові традиції ІМВ НАН України;

- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно й сумлінно виконувати необхідні наукові /освітньо-наукові задачі;

- дотримуватися морально норм, високих духовних цінностей та правил етичної поведінки;

- не чинити правопорушень, сприяти попередженню й викоріненню різних видів порушень іншими особами в науковій, освітньо-науковій та інших видах діяльності;

- поважати права і свободи людини, честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, соціальне становище, расову приналежність, релігійні та політичні переконання;

- не чинити дискримінації за будь-якими ознаками;

- дотримуватись «Закону України про державну мову»;

- не розповсюджувати та запобігати розповсюдженню інформації, яка є неправдивою, такою, що ображає людину або може завдати шкоди репутації ІМВ НАН України;

- підтримувати атмосферу довіри, відповідальності та взаємодопомоги в академічному співтоваристві;

- відповідально ставитися до довкілля;

- запобігати конфлікту інтересів у науковій/освітньо-науковій діяльності.

3.2. Неприйнятними для всіх працівників та учасників наукового/ освітньо-наукового процесу ІМВ НАН України є:

- порушення норм Конституції України, чинного законодавства України, а також Статуту ІМВ НАН України;

- перевищення повноважень під час наукової/освітньо-наукової діяльності;

- використання службових і родинних зв'язків з метою отримання переваг в трудовій, науковій/освітньо-науковій діяльності;

- ведення в ІМВ НАН України політичної, релігійної чи іншої пропаганди;

- порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку ІМВ НАН України;

- порушення Кодексу академічної доброчесності.

3.3. Кожен здобувач вищої освіти у своїй навчальній (науковій) діяльності має дотримуватися моральних норм, правил етичної поведінки та принципів академічної доброчесності:

- самостійно, сумлінно та вчасно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- активно займатися самостійною роботою, опрацьовувати нову літературу згідно методичних рекомендацій викладачів;
- не допускати плагіату у своїх роботах;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методи досліджень і джерела інформації;
- дотримуватися правил ділового спілкування у комунікації з викладачами, співробітниками та здобувачами ступенів вищої освіти в ІМВ НАН України;
- не принижувати будь-яким чином гідність учасників освітнього процесу, запобігати таким діям з боку інших осіб;
- не використовувати службові або родинні зв'язки для отримання нечесної переваги в навчальній (науковій) діяльності.

3.4. Кожен науково-педагогічний працівник у своїй діяльності має дотримуватися етики ділового спілкування та принципів академічної доброчесності:

- забезпечувати якість викладання навчальних дисциплін відповідної освітньої програми на високому науково-теоретичному й методичному рівнях;
- сприяти творчій активності здобувачів ступенів вищої освіти;
- постійно підвищувати свій професійний рівень, використовувати новітні інформаційно-комунікаційні засоби навчання, актуальні джерела інформації;
- керуватися принципами об'єктивності та прозорості під час оцінювання знань і компетентностей здобувачів вищої освіти;
- дотримуватись норм академічної доброчесності та норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- науково-педагогічні працівники мають приходити на всі заняття вчасно і не залишати аудиторію передчасно, використовувати ефективно академічний час для досягнення результатів навчання, визначених у робочій програмі навчальної дисципліни;
- ретельно складати методичні вказівки й рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти, враховуючи новітні надходження літератури та Інтернет ресурси, надавати вичерпні консультації здобувачам вищої освіти у відведений для цього час;
- контролювати дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти;
- поважати думку кожного здобувача вищої освіти, заохочувати і надавати всім рівні можливості при обговоренні дискусійних питань;
- не принижувати будь-яким чином гідність учасників освітнього процесу, запобігати таким діям з боку інших осіб;
- дотримуватися норм культури спілкування у процесі комунікації зі здобувачами вищої освіти, науковими та науково-педагогічними працівниками, співробітниками ІМВ НАН України.

3.5. Дотримання етичних норм у науковій діяльності усіма учасниками освітнього процесу передбачає:

- сприяти розповсюдженню наукових знань;
- відповідальність за наслідки своєї наукової діяльності, протидіяти отриманню результатів, що суперечать принципам академічної доброчесності й можуть завдати шкоди;

- дотримуватися найвищих професійних стандартів вищої освіти та проведення наукових досліджень;
- забезпечувати принципову чесність і прозорість на всіх стадіях наукового дослідження, вважати неприпустимим та викривати факти академічної недоброчесності;
- визнавати міжнародні та національні правові норми щодо авторських прав, обов'язково посилатись на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- надавати достовірну інформацію про результати власних наукових досліджень;
- нести персональну відповідальність за чесну й об'єктивну оцінку навчальних і кваліфікаційних робіт;
- визнавати творчий внесок кожного з авторів дослідження, що проводилося колективно, не включати до списку авторів осіб, які не мали відношення до отримання наукових результатів.

4. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ІМВ НАН УКРАЇНИ

4.1. Академічна доброчесність в ІМВ НАН України забезпечується:

- діяльністю Комісії академічної доброчесності ІМВ НАН України;
- діяльністю Антикорупційного комітету ІМВ НАН України;
- функціонуванням системи запобігання та виявлення академічного плагіату; - протидією будь-яким проявам неправомірної вигоди;
- проведенням семінарів та інших заходів для учасників освітньо- наукового процесу з метою підвищення академічної культури та формування навичок протидії академічній недоброчесності;
- вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів щодо реалізації принципів академічної доброчесності в науковому та науковоосвітньому середовищі.

4.2. Кожен учасник наукового/освітньо-наукового процесу несе відповідальність за дотримання засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм в навчальній, науковій та науково-освітній діяльності.

4.3. Кожен учасник наукового/освітньо-наукового процесу має дотримуватись засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм, реагувати на порушення або спроби порушень цих принципів іншими особами, а саме:

- вказувати учасникам освітнього процесу на неприпустимість здійснення нечесної поведінки;
- повідомляти адміністрацію про порушення особами правил академічної доброчесності;
- звертатися до Комісії академічної доброчесності ІМВ НАН України з метою розгляду порушень академічної доброчесності учасниками наукового та науково-освітнього процесу.

4.4. За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- отримання незадовільної оцінки за результатами контрольного заходу;
- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); - повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- зниження семестрового академічного рейтингу;

- позбавлення на певний термін права на навчання за індивідуальним графіком або дострокове складання сесії;

- відрахування з аспірантури ІМВ НАН України.

4.5. За порушення академічної доброчесності наукові та науково-педагогічні працівники можуть бути притягнені до академічної та дисциплінарної відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;

- догана;

- недопущення до участі в конкурсі на заміщення посад наукових чи науково-педагогічних працівників.

5. КОМІСІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

5.1. Комісія академічної доброчесності ІМВ НАН України (далі – Комісія) – колегіальний орган, на який покладені такі завдання:

- організаційно-методичне забезпечення виконання прийнятих в ІМВ НАН України стандартів академічної доброчесності;

- виявлення порушень засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм з боку співробітників ІМВ НАН України та здобувачів ступенів вищої освіти;

- надання пропозицій директору ІМВ НАН України щодо притягнення порушників кодексу академічної доброчесності до відповідальності й накладення відповідних санкцій.

5.2. До складу Комісії входять:

- представник адміністрації;

- представники вченої ради;

- представник профспілкової організації;

- представник ради молодих вчених.

Склад Комісії академічної доброчесності затверджується наказом директора ІМВ НАН України терміном на чотири роки.

5.3. До членів Комісії не можуть обиратися особи, які притягувалися до відповідальності за порушення цього Кодексу.

5.4. Члени Комісії, проти яких висунуто звинувачення в порушенні цього Кодексу, відстороняються від діяльності в Комісії, а на їхнє місце обирається інша особа.

5.5. Заступник голови комісії і секретар обираються з числа її членів на першому засіданні простою більшістю голосів шляхом відкритого голосування.

5.6. Засідання Комісії проводяться за необхідності у разі виявлення випадків академічної недоброчесності.

5.7. Засідання вважається правомірним, якщо в ньому беруть участь 2/3 складу її членів.

5.8. Рішення Комісії приймаються на її засіданні більшістю голосів відкритим голосуванням і оформляються протоколом, який підписують голова і секретар Комісії.

5.9. Будь-який учасник наукової/освітньо-наукової/освітньої діяльності, який став свідком або має серйозну підставу вважати, що стався факт порушення академічної доброчесності, має право подати офіційну заяву до Комісії через завідувача відділу із подальшою передачею до Комісії. У цьому випадку голова Комісії не пізніше, ніж через

10 днів після подання заяви оголошує про проведення позачергового засідання, на якому відбувається розгляд заяви. Особа, що подала заяву (далі - заявник), повинна викласти в ній аргументи, які свідчать про порушення академічної доброчесності, та надати відповідні докази.

5.10. Процедура розгляду заяви про порушення академічної доброчесності включає такі стадії:

5.10.1. Повідомлення особи про подання заяви. Особа, яка підозрюється в порушенні академічної доброчесності (далі – відповідач) за заявою має бути ознайомлена із висунутою проти неї підозрою, особливостями процедури розгляду даного питання. Допускається право відводу відповідача щодо будь-якого члена Комісії, якщо підозри в його упередженості є обґрунтованими. Здобувач, науковий/науково-педагогічний працівник може визнати свою провину в допущеному порушенні. У такому разі розслідування щодо заяви не проводиться, а факт визнання провини враховується при визначенні виду академічної відповідальності.

5.10.2. Проведення розслідування. Процедура розгляду питання передбачає:

- опитування свідків (свідком може бути будь-який учасник науково-освітньо-наукового процесу, якому відомі обставини, що стосуються справи);
- вивчення першоджерел (публікації, підсумкові роботи);
- проведення консультацій з експертами (експертом може бути особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, й дати висновок із питань, які виникають під час розгляду справи і стосуються сфери її спеціальних знань); - інші заходи, необхідні для проведення об'єктивного розслідування.

5.10.3. Завершення розслідування та підготовка висновку.

За результатами розгляду питання та з'ясування всіх істотних обставин Комісія готує письмовий висновок, який містить такі складові:

- вступна частина (дата складання та строки проведення розслідування, учасники процедури розгляду порушення Кодексу академічної доброчесності, моральних правил чи етичних норм та зміст заяви);
- описова частина (інформація по суті питання, яка була розглянута Комісією);
- мотивувальна частина (обставини та докази, які Комісія взяла до уваги при вирішенні заяви);
- резолютивна частина (офіційні висновки та рекомендації для прийняття 10 рішення).

5.10.4. Якщо будь-який член Комісії не погоджується зі звітом, він має право викласти окремо свою думку, що є невід'ємною частиною звіту.

5.10.5. Усі учасники розслідування мають бути ознайомлені з результатами розгляду заяви і, в разі наявності, подати письмові зауваження або заперечення до звіту.

5.10.6. Відповідач за заявою має право:

- знати про дату, час і місце проведення засідання та бути присутнім на ньому під час розгляду питання про притягнення його до академічної відповідальності;
- ознайомитися з усіма матеріалами щодо встановлення фактів порушення Кодексу академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення Кодексу академічної доброчесності;

- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, вповноваженого розглядати апеляції.

5.11. Висновок Комісії про розгляд питання про порушення Кодексу академічної доброчесності надсилається впродовж трьох днів директору ІМВ НАН України. Директор приймає рішення про винуватість або невинуватість особи, проти якої було подано заяву, та притягнення її до академічної відповідальності або застосування заходів дисциплінарного характеру (у випадку доведення вини відповідача). Прийняте рішення є підставою для видання відповідного наказу по ІМВ НАН України.

5.12. У випадку виникнення нових обставин справи або недостатнього вивчення Комісією усіх поданих матеріалів директор ІМВ НАН України може направити справу на додатковий розгляд.

5.13. Комісія повинна забезпечити конфіденційність розгляду питання про порушення Кодексу академічної доброчесності та не допускати поширення інформації за межі відповідних регламентних процедур. Тільки учасники процедури розгляду порушення академічної доброчесності можуть бути ознайомлені зі змістом заяви та матеріалами справи.

5.14. Рішення про притягнення до академічної відповідальності може бути оскаржене в письмовій формі впродовж десяти днів з моменту ознайомлення з прийнятим рішенням. Апеляція подається на ім'я директора ІМВ НАН України, який призначає склад апеляційної комісії для повторного розгляду справи. Апеляційна комісія розглядає питання та готує новий звіт про порушення Кодексу академічної доброчесності, який передає на розгляд директору ІМВ НАН України. Остаточне рішення приймається директором ІМВ НАН України або уповноваженою ним особою. Рішення директора ІМВ НАН України не оскаржуються.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. ІМВ НАН України забезпечує безперешкодний доступ до Кодексу академічної доброчесності через його оприлюднення на офіційній веб-сторінці.

6.2. Кодекс ухвалюється Вченою радою ІМВ НАН України та затверджується директором ІМВ НАН України.

Зміни та доповнення до Кодексу вносяться за поданням адміністрації та вченої ради ІМВ НАН України.